Gemeente Aalten

Cultuurhistorische begraafplaatsen onder de aandacht

De gemeente Aalten heeft veel aandacht voor de cultuurhistorische begraafplaatsen in Aalten, Bredevoort en Dinxperlo. Zij wil de begraafplaatsen deel laten zijn van het hedendaagse leven. Zij doet dit samen met organisaties en particulieren die zich betrokken tonen bij het funeraire erfgoed.

In de afgelopen periode zijn de volgende activiteiten uitgevoerd:

- het inventariseren, beschrijven en beschermen van de cultuurhistorische begraafplaatsen;
- het samenwerken met vrijwilligers voor de instandhouding van niet gemeentelijke begraafplaatsen en graflocaties;
- het herstellen/herinrichten van delen van begraafplaatsen;
- het herdenken van personen op de begraafplaatsen die al dan niet in de gemeente begraven liggen;
- het onder de aandacht brengen van de begraafplaatsen;
- het leggen van verbindingen tussen het funerair erfgoed en andere beleidsterreinen.

Gemeente Aalten

©2015

Inventarisatie, beschrijven en beschermen

Om de cultuurhistorische begraafplaatsen goed in kaart te brengen heeft de gemeente het Monumentenadviesbureau (MAB) de opdracht gegeven om een algemeen rapport op te stellen over de begraafplaatsen en om de cultuurhistorische (delen) van de begraafplaatsen in de gemeente Aalten te beschrijven. Op basis van het rapport en de beschrijvingen heeft de Commissie Cultureel Erfgoed in 2013 het college van B & W geadviseerd om de betreffende (delen van) begraafplaatsen aan te wijzen als gemeentelijk monument. De begraafplaatsen zijn op 13 september 2013 definitief aangewezen als gemeentelijk monument.

Vrijwilligers

Vrijwilligers zijn van groot belang voor het onderhoud van niet gemeentelijke begraafplaatsen. Voor de Joodse begraafplaats in Dinxperlo heeft de gemeente Aalten in 2013 een intentieovereenkomst afgesloten met Dinxpers Belang, Stichting Landschapsbeheer Gelderland en het Nederlands-Israëlitische Kerkgenootschap (NIK). Een werkgroep onder de vlag van Dinxpers Belang heeft de Joodse begraafplaats in 2014 en 2015 onderhouden en heeft aangegeven dit onderhoud duurzaam te willen voortzetten. De werkgroep heeft voor haar werkzaamheden de Erfgoedprijs van de gemeente Aalten ontvangen.

Voor het onderhoud van de Joodse begraafplaats in Aalten is in 2014 een intentieovereenkomst afgesloten met de ChristenUnie en het NIK. De ChristenUnie heeft contact gezocht met Estinea. Deze organisatie ondersteunt mensen met een beperking. Estinea verzorgt nu het reguliere onderhoud van de Joodse begraafplaats in Aalten.

De grafheuvel aan het Nannielaantje is ontstaan in de tijd van de eerste burgemeester van Aalten, de heer Christian Caspar Stumph. Hij was burgemeester van Aalten van 1811 tot 1818.

De heer Stumph overleed in 1820. Het was zijn laatste wens om begraven te worden op het oude Smees, omdat hij zich ergerde aan de wantoestanden van het begraven in en om kerken. De laatst bekende eigenaar van de heuvel overleed in 1913. De gemeente Aalten heeft in 2015 de Stichting Vrijwillig Landschapsbeheer Achterhoek (StiVLA) benaderd om het onderhoud van de grafheuvel te verzorgen. De StiVLA heeft aangegeven dit graag op te pakken.

Herinrichting en gewijde grond

In het kader van het Centrumplan heeft de begraafplaats aan de Varsseveldsestraatweg in Aalten een functie gekregen als Stiltepark. Het park is in maart 2014 samen met de bewoners van de omliggende appartementen in gebruik genomen door het planten van de laatste boom. De begraafplaats is nu ook ontsloten vanaf de parkeerplaats op De Hoven, waardoor het mogelijk is om de begraafplaats in een dagelijks ommetje op te nemen. Er is een nieuw pad aangelegd waarover ook de veelal oudere omwonenden van de begraafplaats het Stiltepark goed kunnen bezoeken.

Tegenover de begraafplaats aan de Varsseveldsestraatweg ligt een voormalige r.-k. begraafplaats. Toen in 1829 de begraafplaats buiten de bebouwde kom moest worden ingericht, werd in Aalten gekozen voor een locatie aan de Varsseveldsestraatweg. De Aaltense katholieken stonden erop dat er voor hen een apart vak werd ingericht en ingewijd. De gemeente kocht hiervoor speciaal een stuk grond aan de overzijde van de straat.

Al na dertig jaar was de begraafplaats te klein en in 1868 werd de r.-k. begraafplaats aan de Piet Heinstraat in gebruik genomen. De voormalige r.-k. begraafplaats heeft een functie gekregen als plantsoen. Op initiatief vanuit de buurt heeft de gemeente de locatie in 2015 heringericht, zodat de plek meer recht doet aan de geschiedenis. Op de locatie wordt in het laatste kwart van 2015 een paneel geplaatst met informatie over de geschiedenis van de plek.

Voor het r.-k. gewijde gedeelte van begraafplaats Berkenhove aan de Romienendiek heeft de gemeente Aalten opdracht gegeven voor het vervaardigen van een nieuw houten kruis. Het kruis is door houtbewerker Erik Bennink speciaal ontworpen en in 2014 geplaatst op de locatie.

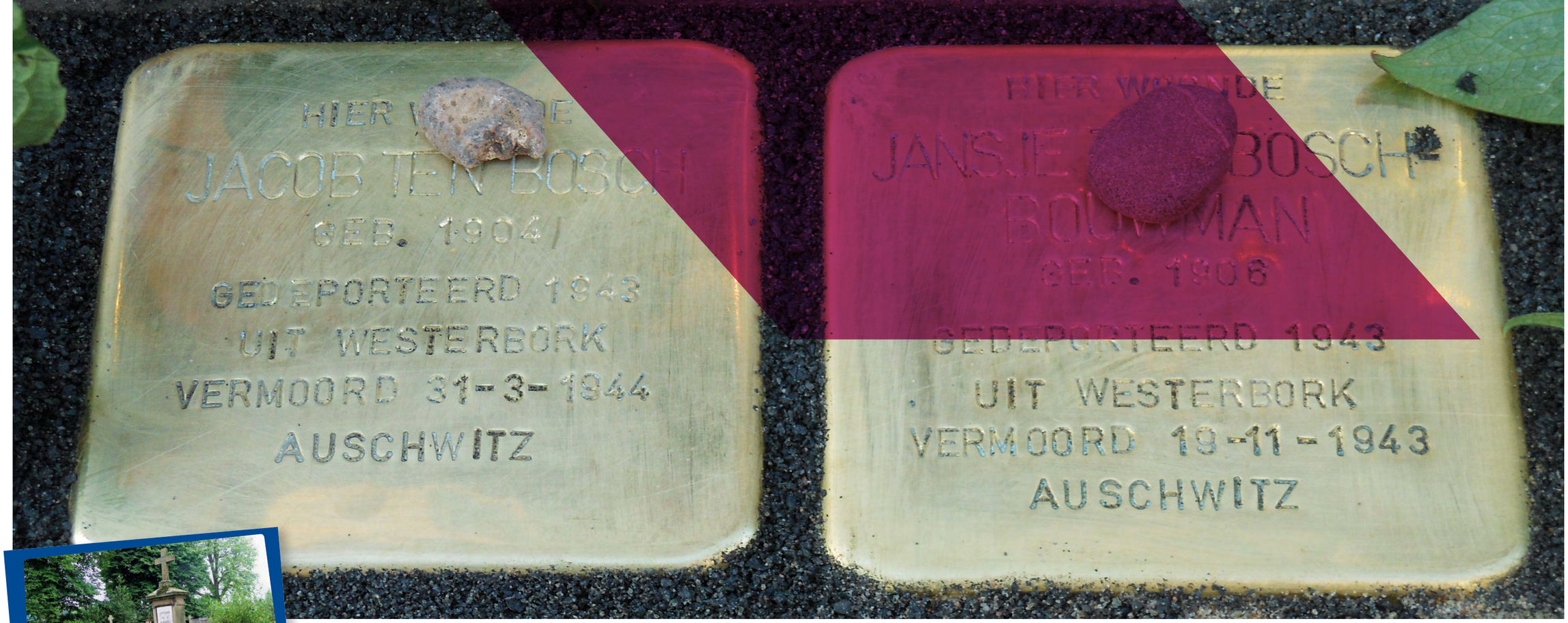
Herdenken en persoonlijke verhalen

In de afgelopen jaren hebben er op initiatief van derden verschillende bijzondere herdenkingen plaatsgevonden voor mensen die verbonden zijn aan de gemeente Aalten. Een aantal recente voorbeelden zijn:

Op 13 mei 2015 is er in het kader van 70 jaar bevrijding een gedenkzuil geplaatst op de begraafplaats aan de Varsseveldsestraatweg in Aalten. Met de gedenkzuil worden alle Aaltense soldaten, die in mei 1940 op en rond de Grebberg hebben gevochten, herinnerd. Zeven Aaltense militairen overleefden de strijd niet. Zij worden met een foto herdacht op de zuil. De zuil is onthuld tijdens een indrukwekkende ceremonie, waaraan onder meer Stichting De Greb en de Koninklijke Militaire Kapel ‘Johan Willem Friso’ hun medewerking hebben verleend. Rond de onthulling is bij de Aaltense Musea een expositie ingericht getiteld ‘Vechten voor vrijheid’. Deze expositie is in samenwerking met Wim Rhebergen tot stand gebracht. In de expositie is onder meer aandacht besteed aan de 7 gesneuvelde soldaten uit Aalten.

Tevens in het kader van 70 jaar bevrijding, heeft een werkgroep het initiatief opgepakt om stil te staan bij de burgerslachtoffers in Aalten van WOII. Op zes begraafplaatsen zijn de graven van burgerslachtoffers gemarkeerd en voorzien van bordjes met gegevens. Bij de betreffende begraafplaatsen zijn door gemeente Aalten informatiepanelen geplaatst over het project. Het project heeft plaatsgevonden van 20 maart tot 20 september 2015.

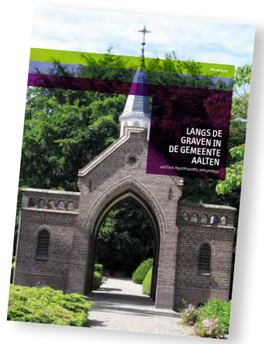
In februari 2015 zijn er op initiatief van de Stichting Vrienden van de Aaltense Synagoge Stolpersteine geplaatst in Aalten. Op de stenen zijn, in een messing plaatje, de naam, geboortedatum, deportatiedatum en plaats en datum van overlijden van de Aaltense Joodse burgers gestanst. Dit internationale project is een initiatief van de Duitse kunstenaar Gunter Demnig. De gemeente Aalten is nauw betrokken bij de uitvoering van het project.

In 2010 is er op de begraafplaats Berkenhove een herdenkingsplek met monumentje ingericht voor het ongekende kind. De pastoraatsgroep van de St. Helenakerk in Aalten heeft op 14 december 2014 een wandeling naar deze gedenkplek georganiseerd. Aldaar werden lichtjes ontstoken en persoonlijke teksten, wensen en gedichten uitgesproken.

Verbreding en beleving

De begraafplaatsen in de gemeente Aalten zijn op uiteenlopende wijze onder de aandacht gebracht.

In 2012 was het thema van de Open Monumentendag ‘Groen van Toen’. In dat kader heeft er een expositie plaatsgevonden over de begraafplaatsen en zijn er rondleidingen verzorgd.

Ook is er een fietsrouteboekje uitgebracht getiteld ‘Langs de graven’. Deze fietsroutes zijn ook in 2014 en 2015 verkocht bij de VVV’s in de gemeente Aalten.

Verder zijn er begraafplaatsen opgenomen in de Erfgoedroutes gemeente Aalten en in routes rond het thema Tweede Wereldoorlog. Ook binnen het project ‘Langs heilige huisjes’ dat in 2014 voor de vijfde keer plaatsvond, vormden de begraafplaatsen een onderdeel en waren zij opgenomen in het gelijknamige wandel- en fietsrouteboekje.

Op een aantal begraafplaatsen en bij de eerdergenoemde grafheuvel zijn informatiepanelen geplaatst. Op bepaalde panelen staat een QR code, zoals op het paneel bij de Joodse begraafplaats in Dinxperlo. Door een smartphone voor de code te houden komt men bij een korte film over de locatie. De film is ook te bekijken op www.erfgoedaalten.nl.

Door de werkgroep van Dinxpers Belang worden rondleidingen verzorgd voor de basisscholen over de Joodse burgers in Dinxperlo. Een bezoek aan de begraafplaats is een belangrijk onderdeel. Om dit initiatief te ondersteunen heeft de gemeente Aalten samen met de werkgroep een lesbrief ontwikkeld. Deze is te downloaden op www.erfgoedaalten.nl.

De begraafplaats aan de Varsseveldsestraatweg maakt onderdeel uit van de rondleiding en wandelroute over de Hoornindustrie in de gemeente Aalten, vanwege de hoorndraaiers die er begraven liggen.

Verbindingen leggen

Uit de voorgaande initiatieven blijkt dat de gemeente Aalten veel aandacht heeft voor het leggen van verbindingen tussen het funerair erfgoed en andere beleidsterreinen. Het funerair erfgoed wordt onder meer verbonden met cultuur, recreatie en toerisme, educatie, welzijn, groen en ruimtelijke ordening. Op deze wijze maken de begraafplaatsen deel uit van het dagelijks leven van de burgers en van Aalten en kunnen bezoekers op locatie of thuis kennis maken met dit bijzondere erfgoed.

